

Úvod	8
1 Základní psychologické koncepte morálního vývoje	9
1.1 Psychoanalytická teorie morálního vývoje	10
1.2 Morální vývoj z pohledu teorie sociálního učení	13
1.3 Kognitivní teorie morálního vývoje	16
1.3.1 Jean Piaget	16
1.3.1.1 Vývoj vztahu k pravidlům	17
1.3.1.2 Morální heteronomie a autonomie	19
1.3.1.3 Vývoj dětského chápání trestů (imanentní spravedlnost)	24
1.3.1.4 Shrnutí a hodnocení Piagetovy koncepce	26
1.3.1.5 Aplikace Piagetovy metody v současné škole	28
1.3.2 Lawrence Kohlberg	30
1.3.2.1 Úrovně a stadia morálního vývoje	30
1.3.2.2 Charakteristické znaky stadiální teorie	35
1.3.2.3 Metoda interview: morální dilemata	36
1.3.2.4 Shrnutí a hodnocení Kohlbergovy koncepce	39
1.3.2.5 Reakce současných žáků na Kohlbergova dilemata	42
1.3.2.5.1 Výzkumná procedura	42
1.3.2.5.2 Analýza morálního úsudku žáků (psychologický pohled)	43
1.3.2.5.3 Analýza průběhu diskusí z pedagogického hlediska ..	44
2 K základním tématům psychologie morálky	46
2.1 Odlišnost pohlaví a morální vývoj	46
2.1.1 Psychologické odlišnosti ve hře chlapců a dívek	48
2.1.2 Utváření mužské a ženské identity	49
2.1.3 Stadia morálního vývoje podle C. Gilliganové	51
2.2 Inteligence a morální vývoj	52
2.3 Vztah kognitivní a emocionální složky v morálním vývoji	55
2.3.1 Role afektivní složky v morálním vývoji	55
2.3.2 Vazby mezi mravními kategoriemi	56

2.3.3 Mravní přesvědčení a proces interiorizace norem	59
2.3.4 Náboženství a morální vývoj	61
2.4 Vztah morálního usuzování a morálního jednání	64
2.4.1 Mravní chování	65
2.4.2 Stadiální teorie a mravní chování	69
2.4.3 Konvence a morální normy (psychologie sociálních domén)...	71
2.5 Věkové zvláštnosti dítěte a morální vývoj	74
2.5.1 Premorální fáze vývoje	74
2.5.2 Základy morálního vědomí ve fázi heteronomní morálky	75
2.5.3 Nesoulad mezi úrovní mravního úsudku dítěte a jeho jednáním	76
2.5.4 Podmínky rozvoje autonomní morálky	77
3 Psychologie zla a dobra	80
3.1 Lidská agrese jako nástroj zla	80
3.1.1 Milgramovi „učitelé“ aneb obžaloba poslušnosti	82
3.1.2 Zimbardovi „dozorci“ a fenomén situačního zla	85
3.1.3 Skupinové zlo a jeho institucionalizovaná podoba	89
3.2 Prosociální chování a altruismus	94
3.2.1 Definice prosociálnosti a altruismu	94
3.2.2 Vývoj prosociálního chování a altruismu	96
3.2.3 Činitelé ovlivňující altruistické chování	100
3.2.4 Empatie a sociální kontext	102
3.2.5 Sociální perspektivy a mravní chování	104
3.2.6 Prosociální a etické chování	106
4 Školní podvádění jako psychologicko-pedagogický problém	109
4.1 Vymezení pojmů	109
4.2 Výstupy výzkumu školního podvádění	111
4.3 Závěry a shrnutí	120

5 Kapitoly z mravní výchovy	121
5.1 K minulému a současnému stavu mravní výchovy	121
5.2 Cíle a obsah mravní výchovy	123
5.3 Metody mravní výchovy	125
5.3.1 Direktivní metody	126
5.3.2 Indirektivní metody	135
6 Škola a výchova k hodnotám.....	139
6.1 Pojem hodnota	139
6.2 Kategorizace hodnot a hodnotová struktura	140
6.3 Utváření hodnotového systému	141
6.4 Výchova k hodnotám	142
6.5 Projekty a programy výchovy k hodnotám	143
6.6 Hodnoty a kurikulární dokumenty ČR	147
7 Škola a výchova charakteru žáků	148
7.1 Projekt výchovy charakteru T. Lickony	149
7.2 Model výchovy charakteru M. Berkowitze	152
8 Role učitele při utváření charakteru žáků	154
8.1 Výzkum etické stránky učitelské profese	156
8.2 Výsledky a jejich analýza	157
8.2.1 Mravní působení školy	157
8.2.2 Etický kodex a pedagogická profese.....	158
8.2.3 K projevům neetického chování pedagogů	159
8.2.4 K úrovni realizace mravní výchovy ve školách	167
8.2.5 Shrnutí a závěry	169
Závěr	170
Literatura	172
Přílohy	197